

Spravedlivý proces

Orgány činné v trestním řízení by v žádném případě neměly rezignovat na zjištění skutečného stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to ani, pokud by se na tom strany shodly. Nelze akceptovat cokoliv za nesporné skutečnosti, příp. za prohlášení viny či v rámci dohody o vině a trestu, a to jen proto, že mezi stranami existuje na tom konsenzus, ač je zřejmé, že to neodpovídá pravdě.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 5 Tdo 888/2021-1733 ze dne 25.8.2021)

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání, které podal obviněný D. B., nar. XY v XY, bytem XY, proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 11 To 103/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kladně pod sp. zn. 1 T 11/2021, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. řádu se zrušují rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 11 To 103/2021, a rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. 1 T 11/2021. Podle § 265k odst. 2 tr. řádu se zrušují také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. řádu se Okresnímu soudu v Kladně přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

I. Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. 1 T 11/2021, byl obviněný D. B. uznán vinným zločinem porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) zákona č. [40/2009](#) Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), za který mu byl podle § 270 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 36 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 36 měsíců. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl dále uložen trest propadnutí věcí specifikovaných ve výroku o tomto trestu odsuzujícího rozsudku. Podle § 229 odst. 1 tr. řádu byli poškození se svými nároky odkázáni na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal odvolání pouze státní zástupce, a to v neprospěch obviněného a toliko do výroku o náhradě škody. Krajský soud v Praze o něm rozhodl svým rozsudkem ze dne 29. 4. 2021 pod sp. zn. 11 To 103/2021, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. řádu zrušil celý výrok o náhradě škody z rozsudku soudu prvního stupně a sám podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu rozhodl následovně. Podle § 228 odst. 1 tr. řádu uložil obviněnému zaplatit vyjmenovaným poškozeným obchodním společnostem na náhradu škody stanovené peněžité částky a podle § 229 odst. 2 tr. řádu se zbytkem jejich nároku poškozené obchodní společnosti odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních (v podrobnostech lze odkázat na výrokovou část napadeného rozsudku, který je stranám znám).

3. Uvedeného trestného činu se obviněný D. B. podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil (zjednodušeně uvedeno) tím, že v období od 26. 8. 2017 do 9. 3. 2019 z místa svého bydliště v XY z popsaných počítačových sestav připojených do internetové sítě, prostřednictvím poskytovatele internetových služeb pod uživatelskými účty "XY", "XY", a "XY" neoprávněně umisťoval na filehostingové servery (XY a XY) bez souhlasu nositelů autorských práv nejméně 3 502 souborů o celkovém objemu 14 980 485 MB (14.2865 Terabajtů) dat, představujících audiovizuální díla podléhající ochraně podle zákona č. [121/2000](#) Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších změn (dále ve zkratce též jen „AZ“). Obviněný tak v rozporu s ustanovením § 12 odst. 4 písm. a), § 13 a § 80 odst. 2 písm. a) AZ vyráběl a šířil neoprávněně rozmnoženiny takových děl, které neoprávněně ve smyslu § 12 odst. 4, písm. f), § 18 odst. 2 a § 80 odst. 2 písm. e) AZ počítačovou sítí sděloval veřejnosti. V důsledku jednání obžalovaného si jím umístěná díla ostatní uživatelé stáhli v celkovém počtu 188 871krát. Podle závěrů soudu prvního stupně obžalovaný tak způsobil jednotlivým obchodním společnostem škodu vyčíslenou v peněžitých částkách následovně: AQS, a. s., škodu ve výši 55 220 Kč, BLUE SKY FILM DISTRIBUTION, a. s., škodu ve výši 5 115 Kč, Bohemia Motion Pictures, a. s., škodu ve výši 156 530 Kč, BONTONFILM, a. s., škodu ve výši 4 010 765 Kč, Cinemart, a. s., škodu ve výši 195 965 Kč, FILM EUROPE, s. r. o., škodu ve výši 62 150 Kč, Forum Film Czech, s. r. o., škodu ve výši 3 740 Kč, HBO Europe, s. r. o., škodu ve výši 166 705 Kč, HOLLYWOOD C.E., s. r. o., škodu ve výši 126 280 Kč, MAGIC BOX, a. s., IČ: 26155273, škodu ve výši 3 920 895 Kč, Urania, s. r. o., škodu ve výši 660 Kč, a blíže neustanoveným poškozeným škodu ve výši 1 683 880 Kč, tedy celkovou škodu ve výši 10 387 905 Kč.

II. Dovolání obviněného

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný D. B. prostřednictvím své obhájkyňe dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu.

5. Nejprve dovolatel shrnul dosavadní průběh trestního řízení. Připomněl, že před zahájením hlavního líčení zaslal soudu prvního stupně obsáhlé vyjádření, v němž poukazoval na chybné výpočty znaleckého posudku při kalkulaci způsobené škody trestným činem. Protože u hlavního líčení vyplynulo, že poškození budou se svým nárokem na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních, označil proto zjištěné skutečnosti za nesporné v souladu s ustanovením § 206a tr. řádu, a to i přesto, že s tvrzenou výší škody nesouhlasil. Konstatoval, že pokud by tak neučinil (neprohlásil skutečnosti za nesporné), nebylo by možno poškozené odkázat na civilní řízení podle § 229 odst. 1 tr. řádu, neboť by ve věci bylo nutno provádět další zdlouhavé a nákladné dokazování ke zjištění výše škody. Soud prvního stupně tak uznal obviněného vinným trestným činem porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 3 písm. a), d) tr. zákoníku, uložil mu trest a poškozené s nároky na náhradu škody odkázal na civilní řízení. Obviněný se vzdal práva na odvolání, stejně tak státní zástupce, který i přesto podal odvolání proti výroku o náhradě škody. Z podnětu podaného odvolání státním zástupcem pak soud druhého stupně uložil obviněnému povinnost uhradit vyjmenovaným poškozeným peněžité částky na náhradu škody způsobené trestným činem. S tímto výrokem však obviněný nesouhlasí, neboť jednak škoda (v uváděné výši) nebyla prokázána, jednak se státní zástupce vzdal práva odvolání.

6. Pokud se podle dovolatele soudy nižších stupňů odmítly zabývat určením výše škody, byla porušena zásada presumpce neviny, neboť za situace, kdy výše škody nebyla v řízení prokázána a znalecký posudek k tomuto nebyl vyhotoven správně, neměla být přiznána. Nelze se jen spoléhat na doznání obviněného, když ze spisu vyplývá, že uvedenou škodu v této výši nemohl způsobit. Soudy nižších stupňů uvedené závěry o škodě nekriticky převzaly do svých rozhodnutí, čímž došlo podle

názoru obviněného k naplnění dovolacího důvodu podle v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, jelikož rozhodnutí soudů nižších stupňů spočívají na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

7. Obviněný poukázal na konkrétní skutečnosti, proč podle něj nebyla výše škody správně prokázána. Vyjádřil své přesvědčení, že znalec při stanovení výše škody vycházel z chybných premis (počet stažení, extrémní dostupnost souborů, odměna pro půjčovnu filmů, nikoliv odměna pro autory, filmy na servery nahrávaly i jiné osoby apod.). Byla podle jeho názoru ignorována judikatura Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 171/2014, neboť škoda nebyla určena v souladu s právem.

8. Dále obviněný uvedl, že v jeho případě mohlo dojít k zániku trestnosti podle § 24 odst. 3 tr. zákoníku. Byť se tento zánik trestnosti vztahuje pouze na účastenství, tak se obviněný domnívá, že lze přiměřeně aplikovat i na jeho věc. Podle jeho názoru totiž jeho jednání lze posoudit jako účastenství na činech osob, které na datová úložiště nahrávaly stejné filmy, a dále následně přispívaly na stejná „warezová“ fóra. Jak plyne z výpovědi obviněného, filmy stahoval ze stejných serverů, odkud je nahrával, přičemž do filmů častokrát přidával titulky. Obviněný se pohyboval i na „warezových“ fórech, kde byly umístěné odkazy na stažení filmů. Touto činností si zvyšoval na komunitním fóru „hodnost“, a tedy svou jakousi internetovou prestiž. I když obviněný účastníky fóra osobně neznal, de facto s nimi při nahrávání filmů na datová úložiště spolupracoval (bez jednání druhého účastníka by nemohl film stáhnout, a tedy do něj nahrát titulky). Všechny tyto skutečnosti vedou podle obhajoby k závěru, že obviněný jednal jako účastník ve smyslu § 24 tr. zákoníku. Podle dovolatele byly také splněny obě podmínky podle § 24 odst. 3 tr. zákoníku pro zánik trestní odpovědnosti. Dobrovolně totiž upustil od trestné činnosti a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákoníkem, neboť nahrané soubory odstranil ještě před domovní prohlídkou provedenou Policií ČR. Obviněný upozornil, že na serverech existovaly totožné soubory nahrané od jiných uživatelů. Při ukládání trestu mělo být k této skutečnosti [podle § 39 odst. 7 písm. a) tr. zákoníku] přiměřeně přihlédnuto, jelikož obviněný nebyl jediný, kdo díla takto zveřejnil.

9. Dovolatel proto vyjádřil přesvědčení, že postup soudů nižších stupňů byl nezákonný, výkonem rozsudku odvolacího soudu může dojít k zásahu do jeho ústavně zaručených práv, a proto navrhl také odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Dále uvedl, že přiznaná výše škody, s níž od počátku nesouhlasil, je pro něj likvidační.

10. S ohledem na výše uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud „změnil“ napadený rozsudek soudu druhého stupně (případně i rozsudek soudu prvního stupně) tak, že se obžaloby v plném rozsahu zprošťuje, případně aby zrušil rozsudek odvolacího soudu, popř. i rozsudek soudu prvního stupně, a aby některému z těchto soudů věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

III. Vyjádření k dovolání

11. K dovolání obviněného se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Státní zástupce konstatoval, že se nelze dovoláním obviněného po věcné stránce zabývat, neboť je nepřipustné.

12. Zdůraznil, že dovolání představuje mimořádný opravný prostředek, který nelze podat proti jakémukoli pravomocnému rozhodnutí soudu, neboť není určeno k univerzálnímu přezkumu a k nápravě všech tvrzených vad. Dovolání lze podat výhradně proti taxativnímu výčtu rozhodnutí ve

věci samé, který je předvídan v § 265a odst. 2 písm. a) až h) tr. řádu. Dovolání obviněného bylo v posuzované věci podáno proti rozsudku odvolacího soudu, kterým tento soud jen na podkladě odvolání státního zástupce, podaného v neprospěch obviněného, podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. řádu zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž byli poškození podle § 229 odst. 1 tr. řádu odkázáni s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. řádu znovu o jejich nárocích rozhodl ve smyslu § 228 odst. 1 trestního řádu, resp. § 229 odst. 2 tr. řádu. Rozsudkem odvolacího soudu nebylo rozhodováno o vině a trestu obviněného, neboť tyto výroky nabyly právní moci již v řízení před soudem prvního stupně. Ve vztahu k výrokům o vině a trestu se obviněný i státní zástupce vzdali práva odvolání. Rozsudek, kterým odvolací soud rozhodl výlučně na podkladě odvolání státního zástupce tak, že rozsudek soudu prvního stupně zčásti zrušil, a to pouze ve výroku o náhradě škody, a sám ve věci znovu rozhodl o náhradě škody, není rozsudkem, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popřípadě ochranné opatření nebo bylo upuštěno od potrestání. Předmětem rozhodování Krajského soudu v Praze nebyla otázka viny nebo trestu, ale rozhodnutí o nároku poškozených. Státní zástupce vyjádřil své přesvědčení, že napadený rozsudek nelze považovat za rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 písm. a) tr. řádu.

13. Z uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. řádu dovolání obviněného odmítl jako nepřijatelné podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. řádu. Současně podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. řádu vyjádřil souhlas s tím, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání učinil i jiné než navrhované rozhodnutí.

IV. Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Přípustnost

14. Nejvyšší soud nejprve posuzoval, zda je dovolání přípustné, vědom si taxativního výčtu rozhodnutí v § 265a odst. 2 tr. řádu, jež lze napadnout dovoláním, jak na ně upozorňoval státní zástupce ve svém vyjádření k dovolání, jemuž lze obecně dát za pravdu. V daném případě jde ovšem o velmi specifický případ. Odvolací soud sice vinu nepřezkoumával, avšak podle názoru Nejvyššího soudu tak učinit měl podle § 254 odst. 2 tr. řádu, jak bude rozvedeno níže, proto výtkou nepřezkoumání viny odvolacím soudem může být též součástí dovolacích námitek. Nejvyšší soud totiž má za to, že v tomto konkrétním případě obviněný mohl napadnout dovoláním rozsudek soudu druhého stupně, byť ten rozhodoval na základě odvolání podaného pouze státním zástupcem, a to v neprospěch obviněného do výroku o náhradě škody. Provedenou analogií in favorem defensionis dospěl odvolací soud k závěru, že tak obviněný mohl učinit (i za této specifické situace), jak bude rozvedeno dále, neboť se jednalo de facto o rozhodnutí podle § 265a odst. 2 písm. h) tr. řádu (zčásti za užití rozhodnutí pod č. [14/2005](#) Sb. rozh. tr.). Nejvyšší soud je v tomto případě přesvědčen, že odvolací soud měl za dané situace (rozvedené níže) povinnost přezkoumat podle § 254 odst. 2 tr. řádu rovněž správnost výroku o vině (viz rozhodnutí pod č. [20/2004](#) Sb. rozh. tr., srov. též rozhodnutí pod č. [54/2002-II](#)), neboť vytýkané vady měly svůj původ ve výroku o vině. Státní zástupce svým odvoláním napadal vadný výrok o náhradě škody v rozsudku soudu prvního stupně, který neuložil obviněnému škodu nahradit, ač ta byla součástí skutkových zjištění obsažených ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně (přitom bylo zřejmé, že obviněný po celé trestní řízení takto vypočtenou škodu zpochybňoval a především nechtěl, aby bylo uloženo mu ji nahradit). Pokud by ale ke svému rozhodnutí odvolací soud nepřistoupil ryze formalisticky a nepřiznal poškozeným nárok na náhradu škody jen proto, že mu takovou povinnost ukládá § 228 odst. 1 tr. řádu, ale skutečně by rozsoudil spor, zda má obviněný určitou částku poškozeným zaplatit, v jaké výši ji má zaplatit, zda jde o škodu, nemajetkovou újmu či bezdůvodné obohacení, podle jakého hmotněprávního ustanovení je možné takovou částku obviněnému uložit k zaplacení, musel by se

nutně zabývat i tím, zda skutečně obviněný v dané výši popsané ve skutkové větě výrokové části takovou škodu také svým jednáním poškozeným způsobil, tedy musel by přezkoumat z tohoto důvodu podle § 254 odst. 2 tr. řádu i výrok o vině, což ale odvolací soud zjevně neučinil (alespoň se o tom ve velmi stručném odůvodnění svého rozhodnutí nezmiňuje). Kdyby však odvolací soud výrok o vině z pohledu vytýkaných vad chybného adhezního výroku výrok o vině přezkoumal, musel by dospět k závěru, že byl učiněn na základě chybného procesního postupu soudu prvního stupně, který nedostal své úloze nestranného soudu, akceptoval bez výhrad vadný popis skutku obsažený v obžalobě, ač na některé vady obviněný upozorňoval, a přiměl obviněného k prohlášení nesporných skutečností, přičemž nedostal své povinnosti chránit základní zásady, jimiž je trestní řízení ovládáno, jak bude zmíněno níže.

15. Dále je třeba poznamenat, že provést přezkum napadeného rozsudku (včetně jeho výroku o vině) z podnětu odvolání toliko státního zástupce podaného v neprospěch obviněného odvolací soud může a má nejen v neprospěch obviněného, ale i v jeho prospěch. To vyplývá ze stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 303/2012, publikovaného pod č. [21/2013](#) Sb. rozh. tr.: „Odvolací soud může na podkladě odvolání podaného státním zástupcem pouze v neprospěch obviněného zrušit nebo změnit napadený rozsudek soudu prvního stupně nejen v neprospěch obviněného, ale i v neprospěch a ve prospěch obviněného a také výlučně v jeho prospěch. Takovému rozhodnutí nebrání ani skutečnost, že obviněný se po vyhlášení rozsudku výslovně vzdal odvolání (§ 250 odst. 1 tr. řádu). Rozhodnout ve prospěch obviněného může odvolací soud pouze za splnění podmínek uvedených v ustanoveních § 254 odst. 1, 2, 3 tr. řádu a § 258 a § 259 tr. řádu. V odůvodnění rozhodnutí musí takový postup řádně odůvodnit.“ Požadavek zákazu změny k lepšímu ve vztahu k obviněnému na základě odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného (zvláště, pokud by si obviněný odvolání nepodal), neodpovídá zásadám trestního řízení, ani postavení a úkolům státního zástupce a v konečném důsledku ani principu spravedlnosti, který musí ovládat rozhodování soudu v trestním řízení; zásahy do těchto principů jsou možné jen na základě zákona a v souladu s ním; v zásadě by takovým jednostranným přístupem byl narušen i účel trestního řízení (§ 1 odst. 1 tr. řádu), kterým je nade vše pochybnost především snaha náležitě zjistit trestné činy a podle zákona jejich pachatele spravedlivě potrestat (viz k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1039/2012).

16. Lze tedy shrnout, že odvolací soud měl postupovat podle § 254 odst. 2 tr. řádu přezkoumat i výrok o vině a ve spojení s § 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu pro podstatnou procesní vadu, ale též z dalšího důvodu podle § 258 odst. 1 písm. c) tr. řádu, jak bude rozvedeno dále, rozsudek soudu prvního stupně zrušit. Proto ohledně přípustnosti podaného dovolání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, tedy, že dovolatel byl oprávněn i v tomto (výjimečném) případě dovolání podat. Dále se zabýval otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

b) Obecně k dovolání obviněného

17. Proti rozhodnutí soudu druhého stupně podal obviněný D. B. dovolání, o jehož přípustnosti bylo pojednáno výše, které opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu.

18. Nejvyšší soud považuje za potřebné nejprve obecně uvést, že dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání či některých jiných opravných prostředků není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. řádu, resp. podle § 265b odst. 2 tr. řádu. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen

formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele svým obsahem takovému důvodu odpovídaly. Zároveň Nejvyšší soud ctí judikaturu Ústavního soudu a připomíná stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, publikované ve svazku 72 ročník 2014 na str. 599 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, dále např. nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. II. ÚS 3142/12, publikovaný ve svazku 72 pod č. 40/2014 na str. 471 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle kterého se dovolací řízení v žádném svém stadiu nenachází mimo ústavní rámec pravidel spravedlivého procesu vymezeného Úmluvou a Listinou (srov. za všechny též nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 669/05 ze dne 5. 9. 2006, publikovaný ve svazku 42 pod č. 156/2006 na str. 275 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu).

19. Na úvod je třeba uvést, že řada námitek obviněného se s uplatněným dovolacím důvodem uvedeným v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu naprosto míjela, řada těchto námitek pak byla zjevně neopodstatněná (např. posouzení jednání obviněného jako účastenství, jehož trestnost dokonce podle obviněného měla zaniknout). Také je možno připomenout, že výslednou situaci, proti které nyní obviněný brojí svým dovoláním, si vlastním nevhodným procesním postupem do značné míry způsobil obviněný sám, ač byl po celou dobu řízení před soudem právně zastoupen obhájcem. Přesto všechno dovolací soud v zájmu zachování práva na spravedlivý proces, práva na obhajobu, dodržení základních procesních zásad, jimiž je trestní řízení ovládáno, respektu k publikované judikatuře i k právní jistotě všech subjektů na tomto řízení zúčastněných, přistoupil Nejvyšší soud k přezkumu nejen napadeného rozhodnutí, ale též procesního postupu jemu předcházejícího. Na tomto základě pak dospěl k závěru, že rozhodnutí soudů nižších stupňů nemohou obstát a je třeba je zrušit, věc vrátit soudu prvního stupně k provedení nového řízení nezatíženého podstatnými procesními vadami, jehož výsledkem bude spravedlivé rozhodnutí ve věci samé.

20. Nesprávné právní posouzení skutku, které ve svém dovolání v rámci dovolacího důvodu obviněný (s určitou mírou benevolence) uplatnil, bylo zpochybnění znaku škody. Znak škody měl odraz jednak v právní kvalifikaci skutku, neboť jde o okolnost zvlášt přitěžující, kterou je podle § 270 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku podmíněno použití vyšší trestní sazby, jednak ve výsledku i v adhezním výroku o náhradě škody. V tomto ohledu šlo o námitky odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu. Obviněný v této spojitosti sice důvodně (nicméně mimo rámec uplatněného dovolacího důvodu) zpochybňoval též procesní postup zvolený soudem prvního stupně, při utváření závěru o výši škody. Obviněný výši škody po celou dobu řízení zpochybňoval, proto tato okolnost nemohla být za nespornou ve smyslu § 206d tr. řádu označena.

c) K procesnímu postupu orgánů činných v trestním řízení v této věci

21. Nejvyšší soud na tomto místě nejprve pro přehlednost poukáže na procesní postup v tomto řízení počínaje podáním obžaloby s upozorněním na jednotlivá pochybení orgánů činných v trestním řízení, která pak budou níže rozvedena.

22. Státní zástupce ve věci podal k soudu prvního stupně dne 21. 1. 2021 obžalobu (viz č. l. 1606 a násl. trestního spisu) pro zločin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku, aniž by náležitě v souladu s judikaturou vymezil skutek tak, aby nemohl být zaměněn s jiným (viz níže), při stanovení výše škody přitom vycházel ze znaleckého posudku, který za tím účelem opatřil (k jeho nedostatkům viz dále). K této obžalobě se na výzvu soudu s poučením vyjádřil prostřednictvím své obhájkyne obviněný podáním ze dne 22. 2. 2021 (viz č. l. 1637 a násl. trestního spisu), v němž především zpochybňoval výši škody obsaženou v obžalobě s poukazem na relevantní judikaturu Nejvyššího soudu.

23. Soud prvního stupně poté nařídil ve věci hlavní líčení na den 9. 3. 2021. V něm pak státní zástupce přednesl obžalobu, upozornil na dřívější návrh obviněného na uzavření dohody o vině a trestu v přípravném řízení, k čemuž nedošlo, protože obviněný nesouhlasil s výší škody stanovenou znalcem a akceptovanou státním zástupcem. Po přečtení písemného vyjádření zástupce poškozených obchodních společností, že se připojují s nárokem na náhradu škody k trestnímu řízení, předsedkyně senátu podle protokolu poučila obviněného podle § 206a tr. řádu, následně přerušila hlavní líčení za účelem porady obviněného s obhájkyňou o vyjádření (obsah diskuze během tohoto přerušování v tomto směru již není zaznamenán, ale z dalších pasáží protokolu je zjevné, že nešlo o pouhou poradou obviněného s obhájcem, protože po rozhodnutí o pokračování v hlavním líčení navázal na svou předchozí řeč státní zástupce s novým návrhem a vyjádřil stanovisko, že by nesouhlasil s tím, pokud by obviněný byl sice uznán vinným a uložen mu trest, nicméně došlo by k odkázání poškozených na řízení ve věcech občanskoprávních). Zjevně tak probíhalo jakési dohadovací řízení mezi obviněným, obhájcem a zřejmě též soudem, ač ten by se do tohoto procesu zapojovat neměl, byla přitom předjednána varianta dalšího postupu, kterou soud zřejmě obviněnému přislíbil a skutečně také posléze využil. Poté obviněný prohlásil „veškeré skutečnosti zjištěné v přípravném řízení a vyplývající z obžaloby za nesporné“ s tím, že neřádá jejich prokazování. Podobně to učinil i předtím státní zástupce.

24. Soud prvního stupně pak podle § 206d tr. řádu rozhodl, že se upouští od dokazování skutečností, které státní zástupce a obviněný prohlásili za nesporné, a to „všech zjištěných v přípravném řízení, vyplývajících z obžaloby a zjištěných dosud v řízení před soudem“. Z takového prohlášení přitom vůbec není jasné, o jaké skutečnosti jde (tak např. jen v otázce škody se v přípravném řízení zmiňovaly různé částky, jiné uplatňovali poškození, jiná byla ve znaleckém posudku, vůbec není jasné, co se mínilo skutečnostmi zjištěnými v řízení před soudem, před nímž do té doby nebyl proveden jediný důkaz, byly opět míněny „skutečnosti“ obsažené v podáních poškozených, zejména pokud jde o výše škod, které po obviněném žádali nahradit, nebo šlo o výše škod uvedených v obžalobě?). Takové označení nesporných skutečností je naprosto nedostatečné, vadné, navíc o nespornou skutečnost, o níž by nebyly důvodné pochybnosti, jak bude zmíněno níže, vůbec nešlo.

25. Soud prvního stupně pak žádné dokazování neprováděl a udělil stranám slovo k závěrečným řečem, v jejichž rámci obviněný prostřednictvím své obhájkyně znovu zopakoval, že s výší škody nesouhlasí. Přesto soud prvního stupně zcela nekriticky převzal petit obžaloby a obviněného ve shodě s ní uznal obviněného vinným, jak bylo rozvedeno shora. K dotazu předsedkyně senátu se pak obviněný vzdal práva odvolání, státní zástupce to učinil jen ohledně výroku o vině a trestu, ponechal si lhůtu ohledně výroku o náhradě škody (není tedy pravdou, jak tvrdil dovolatel, že by se zcela vzdal odvolání ohledně všech výroků).

26. Státní zástupce pak rozsudek napadl odvolání v neprospěch obviněného (viz č. l. 1668 trestního spisu), jímž žádal napadený rozsudek ve výroku učiněném v adhezním řízení zrušit a uložit obviněnému povinnost nahradit poškozeným škodu. K tomu se znovu obsáhle vyjádřil obviněný s tím, že s výší škody nesouhlasí (viz č. l. 1674 a násl. trestního spisu).

27. Odvolací soud pak ve veřejném zasedání konaném dne 29. 4. 2021, aniž by ve věci provedl jediný důkaz, přitakal názoru státního zástupce a bez dalšího bližšího odůvodnění jen s odkazem na § 228 odst. 1 tr. řádu (který stanoví pouze procesní povinnost rozhodnout) přiznal poškozeným jednotlivé nároky na náhradu způsobené škody uvedené ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně. V odůvodnění svého rozhodnutí se nikterak nevypořádal s tím, zda výše škody byla správně zjištěna, nezabýval se ani jinými hmotněprávními předpoklady pro přiznání tohoto nároku, jeho rozhodnutí je

v tomto ohledu prakticky nepřekoumatelné.

28. Z uvedeného přehledu vyplývá souhrn celé řady na sebe postupně navazujících a v některých případech i podstatných procesních vad v postupu orgánů doposud činných v tomto trestním řízení, pro které rozhodnutí soudů nižších stupňů nemohou obstát, neboť nejsou spravedlivým výsledkem vadně vedeného trestního procesu. Vše ovšem počíná vadami nedostatečných skutkových zjištění, které orgány činné v trestním řízení, byť na ně obviněný opakovaně upozorňoval, zcela ignorovaly a nedaly tak průchod zásadě materiální pravdy, která je přes zavedení konsenzuálních způsobů vyřízení trestních věcí stále výchozí základní zásadou, již je ovládán trestní proces (přitom i níže uvedená novela, kterou byly tyto způsoby v hlavním líčení připuštěny, s ní počítá a poskytuje jí ochranu).

d) K vadám skutkových zjištění o výši škody

29. Především je možno v daném trestním řízení orgánům činným v trestním řízení, zejména pak soudům, které mají rozhodovat nezávisle a nestranně, vytknout nekritické akceptování v přípravném řízení opatřeného znaleckého posudku z oboru ekonomika prof. Ing. Vladimíra Smejkal, CSc. Ač proti němu byly vznášeny relevantní námitky ze strany obhajoby, orgány činné v trestním řízení se jimi bezdůvodně odmítly zabývat. Z důvodů těchto výhrad by dokonce v hlavním líčení, pokud by v něm bylo prováděno dokazování, ani neměl být takový znalecký posudek čten podle § 211 odst. 5 tr. řádu, i kdyby s tím strany souhlasily (popř. souhlas obviněného byl presumován), protože rozhodně není možno konstatovat, že nejsou pochybnosti o správnosti a úplnosti tohoto posudku. Tím spíše není možno na takovém posudku, který dokonce doposud nebyl ani jako důkaz proveden, stavět výrok o vině, jako tomu bylo v dané věci. Aniž by Nejvyšší soud měl možnost znalce vyslechnout, již ze samotného písemného vyhotovení je patrné, že výhrady vznesené obviněným proti tomuto posudku v průběhu přípravného řízení i v řízení před soudem jsou zcela důvodné.

30. Pokud postup znalce zjednodušíme, je ve své podstatě založen na prosté matematické operaci spočívající v součinu dvou údajů, a sice počtu stažení audiovizuálních děl a znalcem odhadnuté průměrné ceny stažení jednoho filmu u on-line půjčoven či tzv. streamovacích služeb (dále zjednodušeně jen streamovací služby). Je třeba souhlasit s obviněným, že takový postup zjištění škody vůbec neodpovídá judikatuře Nejvyššího soudu, jak ji mimo jiné též znalec zmiňoval (ale neřídil se jí), neboť již v minulosti bylo konstatováno, že nikoli každý, kdo si stáhne zdarma nějaké dílo, by tak učinil i v případě, že by za něj musel zaplatit, naopak je třeba při stanovení výše ušlého zisku vycházet z toho, kolik by býval získal poškozený nebýt jednání pachatele protiprávně zpřístupňujícího chráněná díla (viz rozhodnutí pod č. [39/2015](#) Sb. rozh. tr.). Dále je zcela důvodná výhrada obviněného, že znalec zaměňoval cenu za stažení jednoho díla a výši zisku poškozených obchodních společností, držitelů autorských práv, když i laikovi musí být jasné, že jde o dva zcela různé ekonomické ukazatele, že poskytovatelé streamovacích služeb (subjekty odlišné od držitelů autorských práv) celou získanou částku nepřepřičítávají držitelům autorských práv, protože v ceně za stažení musí být zahrnuty i jejich nemalé provozní náklady, ale též jejich marže. Dále lze posudku vytknout, že je založen na zcela nepřekoumatelném postupu, jakým znalec dospěl k závěru, že jedno stažení filmu stojí v průměru 55 Kč. K tomuto jedinému údaji, který má být hlavním přínosem opatřeného znaleckého posudku (protože jinak jde ve zbytku o rovnici s prostým součinem dvou členů, jak bylo zmíněno shora, tedy počtu stažení a odhadem stanovené průměrné ceny jednoho stažení, k níž není třeba žádné odbornosti, ale jde o prostý matematický úkon vyučovaný na základní škole), znalec nabídl přehled cen u některých vybraných poskytovatelů streamovacích služeb, pak ale některé nedůvodně vyřadil, přitom vůbec není jasné, jak ze zbývajících údajů o různých cenách dospěl k hodnotě 55 Kč za jedno stažení, když sám přiznával, že u celé řady služeb bylo možno filmy pořídit za částky výrazně nižší (nejnižší byla 17,30 Kč za jedno stažení). Ani postup spočívající v

jakémsi zprůměrování cen na trhu by nemohl odpovídat tradičnímu postupu v trestním řízení založeném na prokázání minimální míry škody (vychází se z nejnižší ceny na trhu). Kromě toho takový paušální přístup není správný i z řady dalších důvodů, na něž doposud nebylo poukazováno. Sám znalec připouštěl, že ceny filmů u téhož poskytovatele streamovací služby mohou být rozličné, a to v závislosti na dalších faktorech (např. zda jde o novinku či starší film, jde o film v celosvětové distribuci, o film produkce amerických filmových studií, film evropský nebo dokonce tuzemský film, tzv. film artový, pro úzký okruh zájemců, festivalový etc.).

31. Je zjevné, že nějaké alespoň hrubější rozřazení filmů do různých cenových kategorií znalec ani policejní orgán, resp. posléze státní zástupce či soud vůbec neprováděli, nevedli k tomu žádné dokazování, vůbec se nezabývali ani tím, zda některé z filmů, které měl obviněný umístit na uvedené servery, nebyly i oficiálně tehdy nabízeny zdarma ke stažení apod. V této spojitosti vzbuzuje největší pochybnosti závěr o způsobení škody neznámému držiteli autorských práv, který vůbec nebyl vyhledán, a to jen proto, že není zastupován Českou protipirátskou unií, přesto i jemu měla být způsobena škoda (ačkoliv není vůbec pozitivně zjištěno, že by to takto sám poškozený vnímal).

32. Uvedené ostatně souvisí i s tím, že vlastně z žádného z doposud učiněných meritorních rozhodnutí není ani vůbec patrné, čím autorská práva a umístěním jakého díla měla být obviněným porušena (jak bude zmíněno níže). Je proto z uvedených důvodů zcela nedostatečných skutkových zjištění zřejmé, že na základě zmíněného znaleckého posudku nebylo možno dospět k jakémukoliv závěru o výši škody. Toho si měl být vědom již státní zástupce, posléze i soud prvního stupně, nakonec i soud odvolací, protože řadu z těchto výhrad opakovaně uplatňoval i sám obviněný, těmito výhradami se doposud žádný orgán činný v trestním řízení nezabýval, ač to u všech byla jejich povinnost, jak bude zdůrazněno níže u výhrad jejich nesprávného procesního postupu.

e) K vadám formulace popisu skutku

33. V daném případě se totiž státní zástupce dopustil další podstatné procesní vady, na kterou nijak nereagoval ani soud prvního stupně, naopak ji převzal i do svého rozsudku, čímž nesplnil svou roli spočívající v kontrole správnosti a odůvodněnosti tvrzení obsažených v obžalobě, stejně tak na to nereagoval ani soud odvolací. Jak již bylo zmíněno, v obžalobě (a vlastně i předtím v usnesení o zahájení trestního stíhání) nebyla jednoznačně identifikována příslušná autorská díla, u nichž obviněný neměl respektovat autorská práva dalších subjektů.

34. Jde ale o zcela zásadní skutkovou okolnost, která musí být popsána ve výrokové části meritorního rozhodnutí, v případě státního zástupce v petitu obžaloby (a to namísto některých zbytečných podrobností, které vůbec nenaplnují žádný ze znaků skutkové podstaty a ani skutek jinak blíže neidentifikují, jako je např. detailní označení jednotlivých komponent počítačové soustavy, prostřednictvím níž měl obviněný svůj čin spáchat – ty je třeba identifikovat jen v případě výroků těchto věcí se týkajících, jako je výrok o trestu propadnutí věci). Tento požadavek na identifikaci jednotlivých děl, držitelů autorských práv, do nichž tím mělo být zasaženo, vyplývá z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, ovšem připouští se v případech velmi rozsáhlého soupisu takových údajů i odkaz obsažený ve výroku rozsudku na příslušnou část trestního spisu, kde je takový soupis obsažen – srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2014, sp. zn. 5 Tdo 120/2014, případně usnesení ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 5 Tdo 117/2020, přiměřeně též usnesení ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1231/2020. V každém případě je ale nezbytné pro zachování práva na obhajobu a práva na spravedlivý proces, aby obviněný po celou dobu trestního řízení věděl, do jakých práv a jakým způsobem měl zasáhnout, aby se právě také mohl bránit zařazení určitých děl do takového soupisu s tím, že šlo o díla volná, u nichž nejsou majetková autorská práva chráněna.

35. Taková přesná identifikace je také nezbytná pro jednoznačné vymezení skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, je tak rozhodující pro zachování jeho totožnosti, aby v budoucnu nemohl být obviněný znovu stíhán pro šíření týchž děl ve stejném období. Je tedy určující pro vytvoření překážky věci rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*) a pro zamezení porušení principu zákazu dvojího stíhání a odsouzení pro totéž (*princip ne bis in idem*). Tato zřetelná vada popisu skutku, jak na ni opakovaně upozorňuje ve své judikatuře i Nejvyšší soud, však nebyla soudem prvního stupně státnímu zástupci nijak vytknuta, naopak soud prvního stupně nekriticky a chybně převzal popis skutku z petitu obžaloby do enuciátu svého rozsudku.

f) K vadám procesního postupu při využití konsenzuálních způsobů vyřízení trestní věci

36. Dovolací soud připomíná, že s účinností od 1. 10. 2021 došlo zákonem č. [333/2020](#) Sb. k novelizaci mimo jiné i trestního řádu, do něhož byla též zavedena ustanovení § 206a až § 206d tr. řádu upravující tzv. konsenzuální způsoby řešení trestních věcí (a to s využitím prací na rekonstrukci trestního řízení). Tyto instituty (sjednání dohody o vině a trestu, prohlášení viny, nesporné skutečnosti) mají za cíl zrychlit trestní řízení, zjednodušit jej, příp. i zcela vyloučit potřebu vést dokazování o skutečnostech, které lze označit za nesporné, v mezích, v jakých se strany na takovém postupu shodnou, nejsou-li zároveň důvodné pochybnosti o správnosti takového postupu. Posiluje se tak kontradiktornost trestního řízení (ve smyslu hledání pravdy a spravedlnosti) s ohledem na požadavky zrychlení trestního řízení, zásady hospodárnosti a v konečném důsledku také efektivitu trestání a naplnění záměrů tzv. restorativní justice. Zároveň je však nutno mít na druhou stranu na paměti, že stále platí základní zásady trestního řízení, v tomto kontextu zejména zásada materiální pravdy (§ 2 odst. 5 tr. řádu), presumpce nevinny a zásada vyhledávací, nežádoucí je též vytvářet na obviněného jakýkoliv nátlak, aby některý z konsenzuálních způsobů řešení trestních věcí využil, neboť takový postup by byl v rozporu s principem zákazu nucení k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*) – blíže k potřebě dodržování základních zásad při využívání těchto institutů srov. přiměřeně Šámal, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2263 a násl.

37. Orgány činné v trestním řízení by v žádném případě neměly rezignovat na zjištění skutečného stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to ani pokud by se na tom strany shodly. Jinými slovy nelze akceptovat cokoli za nesporné skutečnosti, příp. za prohlášení viny či v rámci dohody o vině a trestu, a to jen proto, že mezi stranami existuje na tom konsenzus, ač je zřejmé, že to neodpovídá pravdě. První pojistkou, že k takovému nesprávnému konsenzu na něčem, co zjevně neodpovídá pravdě, je činnost státního zástupce, pro kterého též platí základní zásady, jimiž je ovládáno trestní řízení. Další pojistka je dána soudu prvního stupně, který zjevně nesprávný konsenzus nemá akceptovat – viz celou řadu pojistek, podle nichž nemá dosaženou dohodu o vině a trestu soud o ní rozhodující akceptovat - v § 314o odst. 1 písm. b), § 314p, § 314q odst. 3 tr. řádu (zejm. k ověření stanoviska obviněného a znalosti důsledků), § 314r odst. 2 tr. řádu (k důvodům, proč dohodu o vině a trestu neschválí), na který mimo jiné odkazuje i § 206b odst. 3 tr. řádu. K důvodům nepřijetí prohlášení viny srov. § 206c odst. 5 (není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo zjistí-li závažné porušení práv obviněného v předchozím řízení, nemusí přijmout ani z dalších důvodů), v případě nesporných skutečností jde o § 206d tr. řádu (pokud není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat). Soud prvního stupně musí na podanou obžalobu nahlížet kriticky, to znamená, že musí již při předběžném projednání obžaloby nebo při jejím přezkoumání samosoudcem si ověřit, zda byly v přípravném řízení mimo jiné zjištěny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné v hlavním líčení rozhodnout, tedy musí zároveň ověřit, zda skutková tvrzení obsažená v petitu obžaloby mají svůj podklad v důkazech vyplývajících z důkazních prostředků opatřených v přípravném řízení.

38. Kromě zmíněných vad chybných skutkových zjištění ohledně škody údajně obviněným způsobené a nedostatečného vymezení skutku se soud prvního stupně ve svém procesním postupu dopustil též dalších hrubých procesních pochybení. Především vůbec nereagoval na výhrady obviněného vůči skutkovému popisu obsaženému v obžalobě, neposkytl tak ochranu základní zásadě tzv. materiální pravdy ve smyslu § 2 odst. 5 tr. řádu, ač mu to ukládá i ustanovení o konsenzuálním způsobu vyřízení trestní věci, který byl v daném případě využit, a sice § 206d tr. řádu (soud může rozhodnout o upuštění od dokazování tzv. nesporných skutečností, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat).

39. Vadný ale byl již předcházející postup soudu prvního stupně, resp. předsedkyně senátu. Především z protokolu o hlavním líčení vyplývá, že při jeho přerušení došlo k jakési mimoprotokolární dohodě, že soudkyně uloží mírný trest na samé dolní hranici zákonné trestní sazby, pokud obviněný nebude brojit proti výroku o vině, tento trest zjevně akceptoval i státní zástupce, nikoli však se soudem dohodnutý výrok o náhradě škody. Takový postup již hraničí se zapovězeným principem nemo tenetur se ipsum accusare, protože obviněný, kterému hrozil nepodmíněný trest odnětí svobody, pokud by nebyl tento trest uložen na samé spodní hranici zákonné trestní sazby (3 až 8 let), byl v podstatě nucen vzdát se svých výhrad proti formulaci popisu skutku se stanovenou vysokou škodou, ač s ní vůbec nesouhlasil, jak opakovaně zdůrazňoval. Jen na okraj lze v této spojitosti poznamenat, že v tomto směru byla zcela naivní představa obviněného, že by znak škody obsažený jen ve výroku o vině mu nebyl k tíži, pokud by poškození byli odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních, protože v těchto řízeních je civilní soud vázán výrokem odsuzujícího rozsudku v trestní věci, tj. včetně konstatování o způsobení škody v určité výši (viz k tomu § 135 odst. 1 o. s. ř. a stanovisko pod č. [22/1979](#) Sb. rozh. obč.).

40. Takové případy nepřípustného nátlaku na vůli obviněného při využívání konsenzuálních způsobů vyřizování trestních věcí zapovídá i judikatura Evropského soudu pro lidská práva (převážně k dohodám o vině a trestu, o níž tu však ve své podstatě materiálně do jisté míry šlo, byť formálně soud prvního stupně využil institut nesporných skutečností). Podle Evropského soudu pro lidská práva Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, u nás publikovaná pod č. [209/1992](#) Sb. (dále ve zkratce jen „Úmluva“), v zásadě nevylučuje, aby se dotčená osoba vzdala práva na soud, neboť takové vzdání se práva je výhodné jak pro dotčené osoby, tak pro státní orgány, podléhá však striktní kontrole. Právo na soud má v demokratické společnosti tak mimořádný význam, že je osoba nemůže ztratit jen proto, že přistoupila na mimosoudní dohodu, a proto vyžaduje Evropský soud pro lidská práva zvláště pozornou kontrolu takových opatření. Jednou z podmínek, kterou je v každém případě třeba splnit, je absence donucení. Jistá míra donucení pramení již ze samotné podstaty institutů o konsenzuálních způsobech vyřizování trestních věcí, při nichž je nabídkou za nižší trest požadováno doznání obviněného, nesmí zde však být velký nepoměr mezi tím, co obviněnému hrozí, pokud by se nedoznal, a postihem, který je mu výměnou za doznání nabízen. Na to Evropský soud pro lidská práva poukazyval v řadě svých rozhodnutí, v nichž precizoval požadavky na využití těchto procesních prostředků – viz zejména rozhodnutí Deweer proti Belgii z 27. 2. 1980 (série A č. 35, č. 69/03/75, zejména § 49-51), Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii z 23. 6. 1981 (č. 6878/75 a 7238/75, zejména § 59), Philip Hall proti Spojenému království z 19. 2. 2002 (č. 65327/01), Lutz proti Německu z 25. 8. 1987 (č. 9912/82) Babar Ahmad a další proti Spojenému království z 6. 7. 2010 (č. 24027/07 a další), či Sodadžiev proti Bulharsku z 5. 10. 2006 (č. 58733/00). Evropský soud pro lidská práva přitom konstatoval, že presumpce neviny je zárukou v individuálním zájmu obviněného, s níž sice může obviněný libovolně disponovat, tedy může se jí i vzdát, uzná-li vinu, nicméně při vzdání se práva na spravedlivý proces se všemi jeho atributy musí obviněný učinit prohlášení svobodně, a to jak výslovně, tak i mlčky, zároveň musí být jeho prohlášení jednoznačné, musí být předtím dostatečně informován a srozuměn s následky svého prohlášení, které musí být úředně

zaprotokolováno, aby nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces. Více k tomu srov. v odborné literatuře například Šámal, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2265 a násl., Repík, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: ORAC, 2002, str. 97 a násl.; Berger, V. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva. 1. české vydání. Praha: IFEC 2003, str. 172; a především Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Praha: C. H. Beck, 2012, zejm. str. 618 a 780 a násl.

41. Této významné roli ochrany zákonnosti, spravedlivého procesu a spravedlivého posouzení věci však soud prvního stupně nedostal. Naopak se podílel na nepřijatelném nátlaku na obviněného, ač bylo zjevné, že jeho vůle byla jiná, že s výší škody nesouhlasil, přistoupil na prohlášení skutečností za nesporné jen proto, aby dosáhl mírného potrestání, tedy mírného výroku o trestu, tj. podmíněnému trestu odnětí svobody, když mu reálně hrozil i trest odnětí svobody nepodmíněný, který by musel být využit, pokud by nebyl takový trest vyměřen na samé spodní hranici zákonné trestní sazby.

42. Soudu prvního stupně lze vytknout také ledabylý postup při poučení obviněného o možnosti využití konsenzuálních způsobů vyřízení trestních věcí, jakož i důsledků takového postupu.

43. Především ale soud prvního stupně jednotlivé skutečnosti, které snad měly být prohlášeny za nesporné, jednoznačně neidentifikoval. Jím užitá formulace „veškeré skutečnosti zjištěné v přípravném řízení a vyplývající z obžaloby“, resp. „všech zjištěných v přípravném řízení, vyplývajících z obžaloby a zjištěných dosud v řízení před soudem“, jsou zmatečné, neurčité a nemohou být podkladem pro skutkové závěry přenesené do skutkové věty výrokové části rozsudku, a to i kdyby jinak mezi obviněným a státním zástupcem nebyl žádný spor o některém ze skutkových tvrzení státního zástupce obsažených v obžalobě, jako tomu bylo v této věci. Již shora bylo naznačeno, že jen o výši způsobené škody se do rozhodnutí soudu vedl spor, jiné částky uplatňovali poškození, jiná vyplývala ze znaleckého posudku, který ale důvodně zpochybňoval obviněný (viz výše). Vůbec ani není zřejmé, co soud myslel skutečnostmi zjištěnými dosud v řízení před soudem, před nímž žádné dokazování vůbec neprobíhalo a tedy ani žádné skutečnosti nemohly být zjištěny.

44. Institut nesporných skutečností je až ten třetí v pořadí (za dohodou o vině a trestu a prohlášení viny), pokud je mezi obviněným a státním zástupcem nejnižší míra konsenzu, o němž navíc nejsou důvodné pochybnosti, tento konsenzus se zásadně má vztahovat ke skutkovým tvrzením obsaženým v petitu obžaloby, a to buď všem, anebo jejich části, má být využíván tehdy, pokud obviněný nesouhlasí se státním zástupcem zcela ohledně viny (skutku i právní kvalifikace), trestu a případně ochranného opatření, a není na místě uzavřít dohodu o vině a trestu, resp. pokud nemůže prohlásit vinu podle § 206c tr. řádu (předpokladem je souhlas se skutkem i právní kvalifikací). K důvodům zavedení těchto institutů srov. Šámal, P., Říha, J., Strya, J. Odklony v justiční praxi. Trestněprávní revue, č. 9/2019, s. 177-186, č. 10/2019, s. 202-206).

45. Pokud tedy soud prvního stupně nechá prohlásit strany určité skutečnosti za nesporné (není-li závažných důvodů o nich pochybovat) a následně chce upustit od dokazování takto označených nesporných skutečností, musí je jednoznačně identifikovat, tj. nejlépe je vyjádřit výslovně ve výroku svého usnesení učiněného podle § 206d tr. řádu. Postačí však i jednoznačná jejich identifikace prostřednictvím odkazu na konkrétní pasáž obsaženou v trestním spisu, která je stranám známa a s níž se mohly seznámit, typicky na petit obžaloby (např. upouští se od dokazování všech skutečností obsažených ve skutkové větě petitu obžaloby státního zástupce ze dne ..., sp. zn. ..., které strany prohlásily za nesporné). Není ale možné založit výrok o vině na zcela nejednoznačném a zmatečném

výroku, jako tomu bylo v této věci.

46. Především ale soud prvního stupně sám jen na základě znalosti spisu měl dospět k závěru, že o výši škody, jak byla tvrzena státním zástupcem v obžalobě, je více závažných důvodů pro pochybnosti, jak bylo rozvedeno shora, tedy vůbec neměl podle § 206d tr. řádu in fine akceptovat prohlášení stran této skutečnosti za nespornou a měl ve vztahu k této okolnosti provést dokazování, resp. vyzvat státního zástupce, aby tvrzenou výši škody prokázal. Jednak tato skutečnost (výše způsobené škody) nebyla nesporná, jednak by měl mít sám soud závažný důvod o ní pochybovat. Pokud by i přes upozornění, že zmíněným znaleckým posudkem nebyla prokázána, státní zástupce trval na správnosti svých tvrzení a na nich založené právní kvalifikaci, měl v tomto rozsahu uložit státnímu zástupci tento znak také prokázat. Nabízelo se ovšem i ponechání toliko jediného kvalifikačního znaku, pro který by i nadále šlo o zločin s trestní sazbou trestu odnětí svobody v rozpětí 3 až 8 let, a sice ponechání toliko kvalifikačního znaku v podobě spáchání činu ve velkém rozsahu ve smyslu § 270 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, přičemž písm. a) téhož odstavce by bylo zcela vypuštěno ve spojitosti s vypuštěním tvrzené škody ze skutkové věty (srov. k tomu rozhodnutí č. [39/2015](#) Sb. soud. rozh. tr.).

g) K chybnému postupu odvolacího soudu

47. K nápravě zmíněných vad skutkových zjištění, hmotněprávní kvalifikace i procedurálních vad nedošlo ani v řízení odvolacím, ač k tomu měl odvolací soud příležitost. Již shora bylo rozvedeno, že odvolací soud, který sice rozhodoval z podnětu odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného do výroku o náhradě škody, mohl a měl přezkoumat nejen tento samotný výrok, ale podle § 254 odst. 2 tr. řádu měl přezkoumat též výrok o vině, neboť oba výroky byly úzce provázány. Sám odvolací soud svůj nový výrok o náhradě škody odůvodnil vlastně jen tím, že výše škody je součástí skutkové věty výroku o vině, který nebyl opravným prostředkem napaden, a proto musel uvedený závěr o výši škody, jímž byl vázán, promítnout i do nového adhezního výroku. Odvolací soud se však opomněl zabývat ustanovením § 254 odst. 2 tr. řádu, podle něhož lze přezkoumat i výrok odvoláním nenapadený, pokud v něm má vytýkaná vada svůj původ a pokud oprávněná osoba i proti němu mohla brojit odvoláním. Obě uvedené podmínky tohoto ustanovení byly splněny. Přitom odvolací soud není limitován tím, že státní zástupce podal odvolání v neprospěch obviněného, protože na podkladě takového odvolání může rozhodnout i ve prospěch obviněného (viz zmíněné stanovisko pod č. [21/2013](#) Sb. rozh. tr.).

48. Pokud by se odvolací soud seriózně zabýval rozhodováním v adhezním řízení a nepostupoval ryze formalisticky jen s odkazem na procesní normu (§ 228 odst. 1 tr. řádu), podle níž má takové rozhodnutí učinit, nebrání-li tomu však zákonné překážky, musel by dospět k závěru, že výrok o vině rozsudku soudu prvního stupně v části týkající se výše škody nemůže obstát. To by ovšem musel odvolací soud respektovat judikaturu Ústavního soudu (viz čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky), podle níž se na rozhodování trestních soudů v adhezním řízení musí klást stejné nároky jako na soudy civilní. Soud druhého stupně sice zcela změnil adhezní výrok rozsudku soudu prvního stupně, pro své rozhodnutí však neprovedl jediný důkaz, své rozhodnutí ani nijak neodůvodnil s oporou o hmotněprávní předpis, podle něhož by měl obviněný za škodu odpovídat, nezabýval se vůbec podmínkami takové odpovědnosti. Zcela rezignoval na náležité odůvodnění výroku o náhradě škody ve smyslu § 125 odst. 1 tr. řádu, jeho rozhodnutí je tak nepřezkoumatelné. K náležitostem odůvodnění tohoto výroku srov. z odborné literatury např. Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních. 4. vydání. Praha: Leges, 2018, zejména str. 346 a násl.; z bohaté judikatury lze odkázat například na nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. II. ÚS 1320/08, publikovaný ve sv. 55 pod č. 218/2009 na str. 47 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, anebo na nález

Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, publikovaný ve svazku 64 pod č. 69/2012 na str. 781 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

49. Nejvyšší soud tak dal dovolateli za pravdu v tom, že v dané věci došlo k chybnému hmotněprávnímu posouzení skutku, pokud bylo užito ustanovení § 270 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku o způsobení škody velkého rozsahu. Tento závěr soudy nižších stupňů učinily na základě procesního postupu, který byl v rozporu s celou řadou základních zásad ovládajících trestní řízení (zejména v rozporu se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon, s právem na obhajobu, principem oficiality, zásadou zjištění materiální pravdy, se zásadou vyhledávací, s právem na spravedlivý proces, se zákazem nucení k sebeobviňování etc.). Byť tedy šlo primárně o zpochybnění skutkového závěru, který ale měl svůj odraz v právní kvalifikaci, bylo třeba poskytnout obviněnému ochranu před zjevně nespravedlivým odsouzením a napadený rozsudek soudu druhého stupně i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně zrušit. V dalším řízení bude třeba nejasnosti ohledně výše škody jednoznačně rozptýlit, popř. se nechává orgánům ve věci dále činným na zvážení, zda není dostačující využití druhé z kvalifikačních okolností v podobě spáchání činu ve velkém rozsahu. Kromě toho bude mít soud prvního stupně znovu příležitost, aby ve spolupráci se státním zástupcem upravil popis skutku tak, aby byl jednoznačně identifikovatelný skutek, pro který je toto řízení vedeno a o němž má být meritorně rozhodnuto, jak bylo rozvedeno výše. Soud prvního stupně bude mít též příležitost napravit předchozí vadný procesní postup, který vedl k nespravedlivému rozhodnutí.

V. Závěrečné shrnutí

50. Lze tak uzavřít, že námitky obviněného D. B. byly alespoň v části přípustné i důvodné. Nejvyšší soud na podkladě jím podaného dovolání přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozhodnutí a zjistil, že v dané věci nemůže obstát jak rozsudek soudu druhého stupně, tak ani rozsudek soudu prvního stupně z celé řady důvodů, které byly zmíněny shora. Proto Nejvyšší soud k dovolání obviněného zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. řádu jak napadený rozsudek odvolacího soudu, tak i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, zároveň zrušil i všechna rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud zrušením pozbyla podkladu.

51. V následném trestním řízení je třeba napravit shora vytčená procesní pochybení a učinit kroky vyplývající z výše uvedených pasáží. Především bude třeba upravit skutkovou větu obsaženou v petitu obžaloby a posléze nekriticky převzatou soudem prvního stupně, a to v součinnosti se státním zástupcem. Jde především o identifikaci děl chráněných autorským právem, do kterého měl obviněný zasáhnout, označení skutečně těch filmů, které této ochraně podléhají. Pokud státní zástupce setrvá na tom, že činností obviněného byla poškozeným způsobena nějaká škoda, musí ji též bez důvodných pochybností prokázat. Soudy pak musí nestranně a nezávisle o podané obžalobě proti obviněnému rozhodnout, musejí přitom postupovat v souladu se základními principy, jimiž je ovládáno trestní řízení tak, aby výsledkem jejich postupu bylo spravedlivé rozhodnutí.

52. Nejvyšší soud dále považuje za vhodné doplnit své úvahy v naznačeném směru upozorněním na obecně závaznou judikaturu Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky), který se k možnostem aktivního prokazování viny obviněného soudem bez náležité aktivity státního zástupce jako veřejného žalobce opakovaně vyjadřoval. Odkázat lze v tomto směru zejména na nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07, uveřejněný pod č. 86/2008 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, v němž Ústavní soud uvedl: „Odsouzení pachatele trestné činnosti je v souladu s čl. 80 Ústavy České republiky primárně věcí státního zastupitelství. Je to tedy státní

zastupitelství, kdo nese odpovědnost za to, aby soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí o vině a trestu v souladu s podanou obžalobou. Obecné soudy se proto nikdy nesmějí stavět do pozice pomocníka veřejné žaloby usilujícího rovněž o odsouzení, a nelze k takovému výkladu rolí těchto institucí dospět ani výkladem § 2 odst. 5 alinea ultima trestního řádu. Posledně uvedené zákonné ustanovení totiž v souladu s ústavními principy spravedlivého procesu a z nich vyplývajících rozvržení rolí jeho jednotlivých účastníků nutno vykládat tak, že je soud povinen doplňovat dokazování v rozsahu potřebném pro spravedlivé rozhodnutí, které nemusí být nutně odsuzující.“ Výtku neprovádění důkazů (např. ohledně zjištění, jak bylo nakládáno s účetnictvím) v řízení před soudem prvního nebo i druhého stupně je tak nutno primárně směřovat vůči státnímu zástupci, který by měl aktivně jím tvrzenou vinu před soudem prvního stupně prokazovat, na soudu potom je rozhodnutí, zda navržené důkazy provede, či v souladu s judikaturou týkající se tzv. opomenutých důkazů jejich provedení zamítne (k tomu srov. rozsáhlou judikaturu zejména Ústavního soudu, např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 95/97, nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01, nález Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. III. ÚS 173/02, nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04, nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/09, a mnohé další). Podobně je třeba připomenout i judikaturu Ústavního soudu týkající náležitého popisu skutku, jenž v nálezu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. I. ÚS 670/05, uveřejněném ve svazku č. 41 pod číslem 88/2006 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu, uvedl, že péče o dokonalost popisu skutku náleží především aktivitě obžaloby, nikoli aktivitě soudu, který se odstraňováním takové vady podílí na prokazování viny obviněného, což rozhodně nelze chápat jako nestranné rozhodování o vině či nevině (byť je k tomu nucen trestním řádem v § 2 odst. 5 in fine tr. řádu).

53. Nejvyšší soud dále připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. řádu jsou orgány činné v trestním řízení vázány právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto rozhodnutí o dovolání a jsou též povinny respektovat zákaz změny k horšímu (reformationis in peius) ve smyslu § 265s odst. 2 tr. řádu.

54. Protože vady napadeného rozhodnutí zjištěné na podkladě důvodně podaného dovolání obviněného nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání dovolacího soudu, rozhodl Nejvyšší soud o tomto dovolání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. řádu v neveřejném zasedání.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)

- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)